

**LÄNSRÄTTEN I
STOCKHOLMS LÄN**

DOM
2008-09-23
Meddelad i
Stockholm

Mål nr
14214-08
Rotel 227

SÖKANDE

All Remove Sweden AB, 556623-1212
Box 564
136 25 Haninge

Ombud: Advokat Ulf Djurberg
Setterwalls Advokatbyrå
Box 1050
101 39 Stockholm

Ombud: Sophia Tobieson
c/o Setterwalls Advokatbyrå
Box 1050
101 39 Stockholm

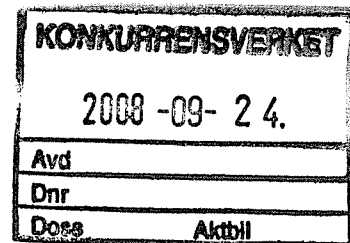
MOTPART

AB Familjebostäder, 556035-0067
Box 49103
100 28 Stockholm

Ombud: Stadsadvokat Malin Lindvall
c/o Juridiska avdelningen
Stadsledningskontoret
105 35 Stockholm

SAKEN

Överprövning enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling – LOU;
överlämnat mål från Länsrätten i Göteborg

DOMSLUT

Länsrätten avslår All Remove AB:s ansökan om överprövning.

Länsrätten upphäver det interimistiska beslutet av den 4 juli 2008.

Dok.Id 363752

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
115 76 Stockholm	Tegeluddsvägen 1	08-561 680 00	08-561 680 01	måndag – fredag 09:00-15:00
		E-post: lansrattenistockholm@dom.se		

BAKGRUND, YRKANDEN M.M.

AB Familjebostäder (Familjebostäder) har genomfört en upphandling av servicearbeten avseende klottersanering. Upphandlingen har genomförts med tillämpning av det förenklade förfarandet enligt bestämmelserna i 15 kap. LOU. Familjebostäder meddelade i tilldelningsbeslut, daterat den 26 juni 2008, att All Removes anbud inte antagits.

All Remove ansöker om överprövning enligt LOU och yrkar att upphandlingen skall göras om. Till stöd för sin talan anför All Remove bl.a. följande.

Familjebostäder har brutit mot principerna om likabehandling, icke-diskriminering och öppenhet i 1 kap. 9 § LOU genom att förfrågningsunderlaget i upphandlingen varit otydligt, genom att ha väsentligen förändrat förfrågningsunderlaget, genom att, utan stöd i LOU, begära och acceptera nya och förändrade prisuppgifter från anbudsgivarna, genom Familjebostäders kontakter med anbudsgivare, genom att den tillämpade utvärderingsmodellen inte framgått av förfrågningsunderlaget, samt genom att frågå den vikt för ett utvärderingskriterium som angetts i förfrågningsunderlaget. Familjebostäders begäran och acceptans av nya och förändrade prisuppgifter innebär också ett brott mot 15 kap. 12 § LOU. Familjebostäders brott mot LOU har medfört att All Remove lidit eller kan komma att lida skada. Bristerna är hänförliga till bl.a. förfrågningsunderlagets utformning.

Förfrågningsunderlaget

Enligt AFB.52 i förfrågningsunderlaget skulle det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet med hänsyn till utvärderingskriterierna *Kvalitet, Kostnadseffektivitet och Service* (60 %) samt *Pris* (40 %) antas i upphandlingen. Med *Pris* avsågs lämnade timarvoden, à-priser och ev. procentpåslag för materi-

alkostnader och underentreprenörer enligt anbudsformulär. Anbud skulle avges genom ifyllande och ingivande av ett särskilt till förfrågningsunderlaget bilagt formulär (Anbudsformulär). Anbudsformuläret innehöll bl.a. en tabell där anbudsgivarna skulle fylla i offererade priser. All Remove utgick vid upprättandet av sitt anbud från att ersättning vid avropen skulle utgå med dels *Timpris* (dvs. ersättning för den tid All Removes personal faktiskt avsatt för avropet, jfr första sidan i anbudsformuläret, med eventuellt procentpåslag för självkostnader), dels *Kostnad* (dvs. ersättning för materialkostnader m.m., jfr andra sidan i anbudsunderlaget). Detta är ett vanligt sätt att prissätta klottersaneringstjänster i branschen.

Den 12 juni 2008 blev All Removes kontaktperson och tillika bolagets operativa chef, Annelie Senise, uppringd av Familjebostäders kontaktperson för upphandlingen, Ove Andersson. Ove Andersson lät meddela att Familjebostäder nu hade tagit del av anbuderna och kunnat konstatera att de lämnade priserna skiljde sig väldigt mycket åt i de olika anbuderna. Ove Andersson frågade Annelie Senise vad All Removes pris för sanering av 1 m² var. Annelie Senise uppgav det pris som All Remove hade lämnat i bolagets anbud. Ove Andersson frågade därefter vad bolagets pris för 3 m² då skulle vara. Annelie Senise räknade ut detta utifrån de priser som All Remove hade lämnat i bolagets anbud och uppgav priset. Ove Andersson och Annelie Senise diskuterade därvid att All Removes lämnade priser innebär att priset per m² sjunker avsevärt vid avrop avseende stora ytor. Ove Andersson uppgav att han förstod hur All Remove hade lämnat sina priser men att det inte hade varit så Familjebostäder hade tänkt sig prissättningen. Ove Andersson utvecklade inte detta ytterligare. Efter samtalet med Ove Andersson, den 13 juni 2008, skickade Annelie Senise ett e-mail med en bilaga innehållande grafiska prisexempel till Ove Andersson. Prisexemplen utgår helt från de priser som All Remove lämnat i bolagets anbud och utgör ett förtydligande av hur dessa utfaller vid olika avrop. Familjebostäder tillställde därefter All Remove två olika skrivelser, daterade den 13 respektive den 16 juni 2008.

Till skrivelsen den 13 juni 2008 fanns en tabell liknande den i anbudsformuläret bifogad. Det angavs i skrivelsen att anbudsgivarna kunde lämna ett förtydligande av anbud genom att fylla i och returnera tabellen till Familjebostäder senast den 23 juni 2008. Tabellen hade justerats och kompletterats med ett antal poster utöver de som fanns i tabellen i anbudsformuläret. All Remove fyllde i den justerade tabellen den 18 juni 2008 och returnerade denna till Familjebostäder.

Av tilldelningsbeslutet framgår bl.a. att ATL klotterskydd & underhåll AB, Color off AB och Ocab i Stockholm AB bedömts lämna de "för Familjebostäder totalekonomiskt mest förmånliga anbuden" och att Familjebostäder avser teckna avtal med dessa anbudsgivare. Av tilldelningsbeslutet framgår vidare bl.a. att All Remove erhållit högst poäng, nämligen 56 poäng, av alla anbudsgivare avseende utvärderingskriteriet *Kvalitet, Kostnadseffektivitet och Service* och att Familjebostäder synes ha lagt särskild vikt vid posterna "Kr/tim kontorstid" och "Sanering 3 m² k-skyddad yta ute".

Enligt 15 kap. 12 § andra stycket LOU får en upphandlande myndighet begära att en ansökan eller ett anbud förtydligas eller kompletteras om det kan ske utan risk för särbehandling eller konkurrensbegränsning. Detta innebär emellertid inte någon möjlighet för den upphandlande myndigheten att tillåta anbudsgivare att ersätta tidigare uppgift eller att tillföra helt nya uppgifter. F.d. nämnden för offentlig upphandling ("NOU") har beträffande förtydliganden och kompletteringar i offentliga upphandlingar bl.a. uttalat följande.

"Möjligheten för den upphandlande enheten att begära förtydliganden och/eller kompletteringar i 1 kap. 21 § LOU omfattar inte den situationen att den upphandlande enhetens förfrågningsunderlag är otydligt och att enheten därför behöver begära in nya eller förändrade uppgifter från anbudsgivarna. LOU förutsätter att en upphandlande enhet, som upptäcker att dess förfrågningsunderlag väsentligen behöver förändras, avbryter den pågående upp-

handlingen och påbörjar en ny upphandling, se bl.a. EG-domstolens dom i mål C-337/98 Europeiska gemenskapernas kommission mot Republiken Frankrike.”

Såvitt avser utvärderingskriteriet *Pris* anges alltså i förfrågningsunderlaget enbart att detta skulle viktas till 40 % vid utvärderingen och att med *Pris* avsågs “ [l]ämnade timarvoden, à-priser och ev. procentpåslag för materialkostnader och underentreprenörer enligt anbudsformulär”. Vad som avses med à-priser kan inte utläsas av anbudsformuläret. Anbudsgivarna har således inte kunnat veta vilka lämnade priser som skulle vara av betydelse vid utvärderingen. I förfrågningsunderlaget ges inte heller någon ytterligare information än den som nu återgetts om vilken utvärderingsmodell som Familjebostäder avsåg använda eller på annat sätt hur de lämnade priserna skulle ställas mot varandra vid utvärderingen. Det har därför varit omöjligt för anbudsgivarna att veta om de lämnade priserna skulle ges samma betydelse vid utvärderingen eller om det fanns någon inbördes relation mellan dem. Redan dessa omständigheter innebär att anbudsgivarna inte kunnat lämna anbud med fullständig insikt om vad som skulle komma att tillmätas betydelse vid utvärderingen. Det faktum att Familjebostäder, efter anbudstidens utgång, kontaktade All Remove och uppgav bl.a. att de lämnade priserna skiljde sig avsevärt mellan de olika anbuden i upphandlingen bekräftar att anbudsgivarna hade uppfattat förfrågningsunderlaget olika och således att detta är otydligt. Vidare ställdes ett antal frågor rörande All Removes anbud och hur de lämnade priserna skulle falla ut vid olika avrop. Det är i sig anmärkningsvärt att Familjebostäder tar den här typen av kontakter med en anbudsgivare under upphandlingsförfarandet. Det är för övrigt oklart för All Remove om Familjebostäder kontaktat alla anbudsgivare på detta sätt. All Removes tolkning av förfrågningsunderlaget är förenlig med ordalydelsen och branschpraxis. Familjebostäder har uppenbart inte förmått uttrycka sin avsedda prismodell i förfrågningsunderlaget. De skrivelser som Familjebostäder sedermera, efter att ha tagit del av anbuden, tillställde åtminstone All Remove är anmärkningsvärda i ett flertal avseenden. Enligt

skrivelseerna var avsikten med dessa att mer utförligt beskriva "den efterfrågade prissättningsmodellen" och samtidigt "be om förtydligande" av anbudet i avsikt att "kunna nollställa anbudet på ett tillförlitligt sätt". Det är omöjligt att förstå vad som avses med att "nollställa anbudet på ett tillförlitligt sätt". Vidare verifierar skrivelseerna att det uppenbart funnits ett behov att mer utförligt beskriva "prissättningsmodellen" och att denna således inte varit tillfredsställande beskriven i förfrågningsunderlaget. Även detta bekräftar att förfrågningsunderlaget är otydligt. Skrivelseerna innebär vidare att förfrågningsunderlagets innehåll väsentligen frångås. Skrivelseerna anger nämligen dels helt nya omständigheter avseende såväl vilka priser som skall tillämpas vid olika typer av avrop (alltså en helt ny prissättningsmodell) som vad de olika priserna skall inkludera, dels helt ny information om "utvärderingskalkylen". Dessa omständigheter framgår inte och kan inte ens skyntas i förfrågningsunderlaget. Det rör sig således inte om något förtydligande i LOU:s mening av vad som angetts i förfrågningsunderlaget vilket inte är förenligt med LOU. Det är särskilt anmärkningsvärt att den förändrade och nya informationen tillkommer efter anbudstidens utgång och därtill efter att den upphandlande myndigheten tagit del av lämnade anbud. Anbudsgivarnas ifyllande och ingivande av den "nya" tabellen innebär vidare att anbudsgivarna såväl ersätter tidigare lämnade priser med nya prisuppgifter som att anbudsgivarna tillför helt nya prisuppgifter till sitt anbud. Detta är inte förenligt med 15 kap. 12 § LOU. Det är uppenbart att Familjebostäders begäran om "förtydligande" föranletts av att Familjebostäder, efter att ha tagit del av anbudet, insett att förfrågningsunderlaget är otydligt och därför ansett sig behöva begära in nya och förändrade uppgifter. När Familjebostäder insåg att förfrågningsunderlaget väsentligen behövde förändras har Familjebostäder haft att avbryta upphandlingen och påbörja en ny upphandling. Familjebostäders skrivelser tillställdes vidare anbudsgivarna efter att Familjebostäder haft telefonkontakter och detaljerade diskussioner om bolagets anbud med åtminstone All Remove. Det oklart för All Remove om Familjebostäder tillställt alla anbudsgivare dessa skrivelser. Fa-

miljebostäder har i vart fall haft möjlighet att anpassa skrivelserna och den "nya" tabellen efter sina kontakter med All Remove. Det är uppenbart att detta agerande strider mot principerna om likabehandling, icke-diskriminering och transparens. Slutligen lämnar inte heller skrivelserna tillräcklig information om hur de lämnade priserna skulle ställas mot varandra vid utvärderingen. Inte heller genom tillhandahållande av skrivelserna har således det varit möjligt för anbudsgivarna att veta om de lämnade priserna skulle ges samma betydelse vid utvärderingen eller om det fanns någon inbördes relation mellan dem. Inte heller genom informationen i skrivelserna har anbudsgivarna således kunnat lämna priser med fullständig insikt om vad som skulle komma att tillmätas betydelse vid utvärderingen. All Remove bestrider Familjebostäders påstående att det av AFD.61 i förfrågningsunderlaget och av anbudsformuläret framgår hur ersättning för avrop ska utgå samt vidhåller att det sätt på vilket All Remove förstått förfrågningsunderlaget, nämligen som att ersättning vid avrop skulle utgå med dels timpris, dels kostnad är förenligt med förfrågningsunderlagets lydelse och branschpraxis. Eftersom Familjebostäder gett förfrågningsunderlaget en annan innebörd vidhåller All Remove vad som tidigare anförts om förfrågningsunderlagets otydlighet.

All Remove har vidare nu kunnat ta del av Ove Anderssons tjänsteanteckningar från hans telefonkontakter med anbudsgivarna. Tjänsteanteckningarna visar att anbudsgivarna faktiskt uppfattat förfrågningsunderlaget olika och att de därför lämnat anbud utifrån olika förutsättningar. Av tjänsteanteckningarna kan utläsas att åtminstone ytterligare två anbudsgivare (ISS Trafficare AB och SANITESSE AB) utöver All Remove lämnat anbud utifrån förutsättningen att ersättning vid avropen skulle utgå med dels timpris, dels kostnad. Detta bekräftar rimligheten i hur All Remove uppfattat förfrågningsunderlaget och därmed förfrågningsunderlagets otydlighet. Av tjänsteanteckningarna kan vidare utläsas att av övriga fem anbudsgivare synes två anbudsgivare (Liselotte Löof AB och ATL Klotterskydd & un-

derhåll AB) ha lämnat anbud utifrån förut sättningen att priset för klottersanering av en kvadratmeter inte skulle vara samma som priset för den första kvadratmetern vid klottersanering av flera kvadratmeter, medan tre anbudsgivare (SAPS Communication AB, Color Off i Stockholm AB och Ocab i Stockholm AB) synes ha lämnat anbud utifrån förutsättningen att priset för klottersanering av en kvadratmeter skulle vara samma som priset för den första kvadratmetern vid klottersanering av flera kvadratmeter. Inte heller de anbudsgivare som uppfattat förfrågningsunderlaget på annat sätt än All Remove, ISS TraffiCare AB och SANITESSE AB har således uppfattat förfrågningsunderlaget entydigt. Den omständigheten att anbudsgivarna uppenbart uppfattat förfrågningsunderlaget på helt olika sätt visar att detta är otydligt och således inte förenligt med LOU.

All Remove har nu också kunnat ta del av de anbud som tilldelats ramavtal i upphandlingen och den kommunikation som Familjebostäder haft med dessa anbudsgivare, innefattande den "nya" tabell som anbudsgivarna gett in till Familjebostäder. Av dessa handlingar framgår att de anbudsgivare som tilldelats ramavtal i upphandlingen, ATL Klotterskydd & Underhåll AB (ATL), Color off i Stockholm AB ("Color off) och Ocab i Stockholm AB (Ocab) såväl ersatt tidigare lämnade priser med nya prisuppgifter som tillfört helt nya prisuppgifter till sina anbud. För alla anbudsgivarna gäller detta lämnade priser för *Sanering*. All Remove har tagit fram en tabell som utvisar detta. Det är således inte är riktigt, som Familjebostäder anför, att anbudsgivarna enbart getts tillfälle att förtydliga sina anbud. Det är istället uppenbart att Familjebostäder väsentligen förändrat förfrågningsunderlaget och att Familjebostäder såväl begärt som accepterat nya och förändrade prisuppgifter i upphandlingen.

Utvärderingen

Familjebostäder har beskrivit hur utvärderingen av anbuden skett i yttrandet över ansökan om överprövning. Familjebostäder synes ha utfört en "utvärderingskalkyl" genom att utgå från fyra fiktiva situationer, beräkna respektive anbudsgivares pris i dessa situationer som "delsummor" och sedan addera "delsummorna" till en totalsumma, varefter anbuden erhållit poäng utifrån deras respektive totalsumma. De lämnade priserna har getts olika inbördes vikt vid beräkning av de olika "delsummorna". Det framgår inte någonstans i anbudsunderlaget eller skrivelserna från Familjebostäder varken att detta skulle ske eller hur det skulle ske. Utformningen av den tillämpade utvärderingsmodellen framgår således inte av anbudsunderlaget och anbudsgivarna har omöjligt kunnat veta vilken betydelse de olika lämnade priserna skulle ges vid utvärderingen. Anbudsgivarna har därför inte kunnat lämna anbud med fullständig insikt om vad som skulle komma att tillmätas betydelse vid utvärderingen. Förfrågningsunderlaget liksom den av Familjebostäder tillämpade utvärderingsmodellen strider således mot LOU:s krav på likabehandling, förutsebarhet och transparens.

Av tilldelningsbeslutet framgår att anbudet med lägst "totalsumma" erhållit 40 poäng avseende utvärderingskriteriet *Pris*. De övriga anbuden har erhållit 35, 34, 31, 22, 23, 25 respektive 21 poäng avseende utvärderingskriteriet. Det framgår emellertid inte av hur anbuden erhållit sina respektive poäng avseende utvärderingskriteriet. Det framgår inte heller någonstans i förfrågningsunderlaget vad som krävs av ett anbud för att detta skall erhålla en viss poäng avseende utvärderingskriteriet. Av tilldelningsbeslutet framgår vidare att All Removes anbud bedömts vara det bästa anbudet avseende utvärderingskriteriet *Kvalitet, Kostnadseffektivitet och Service*, men att anbudet erhållit 56 poäng och inte 60 poäng vid utvärderingen. Det framgår inte av tilldelningsbeslutet hur anbuden erhållit sina respektive poäng avseende utvärderingskriteriet. Det framgår inte heller någonstans i förfråg-

ningsunderlaget vad som krävs av ett anbud för att detta skall erhålla en viss poäng avseende utvärderingskriteriet. Av förfrågningsunderlaget följer dock att utvärderingskriteriet skall viktas till 60 %. Av detta följer att det bästa anbudet rimligen borde erhålla 60 poäng avseende utvärderingskriteriet om det anbud som bedömts bäst avseende utvärderingskriteriet *Pris* erhållit 40 poäng avseende det utvärderingskriteriet. Familjebostäder synes således ha frångått den i förfrågningsunderlaget angivna viktningen för utvärderingskriteriet *Kvalitet, Kostnadseffektivitet och Service* och således även i denna del brutit mot principerna om likabehandling, förutsebarhet och öppenhet i LOU. Av tilldelningsbeslutet framgår även att Familjebostäder synes ha lagt särskild vikt vid prisposterna "Kr/tim kontorstid" och "Sanering 3 m² k-skyddad yta ute". Det framgår emellertid inte av tilldelningsbeslutet på vilket sätt dessa prisposter fått betydelse vid utvärderingen. Det framgår inte av förfrågningsunderlaget (eller för den delen av skrivelserna från Familjebostäder) att dessa prisposter skulle tillmätas särskild betydelse vid utvärderingen. För det fall så har skett utgör alltså även detta brott mot LOU:s krav

Familjebostäders utvärdering innebär tillämpning av en utvärderingskalkyl där de lämnade priserna ges olika inbördes vikt och det inte framgår någons i anbudsunderlaget eller skrivelserna från Familjebostäder varken att detta skulle ske eller hur det skulle ske. Anbudsgivarna har således omöjligt kunnat veta vilken betydelse de olika lämnade priserna skulle ges vid utvärderingen. Anbudsgivarna har därför inte kunnat lämna anbud med fullständig insikt om vad som skulle komma att tillmätas betydelse vid utvärderingen. Telefonkontakterna ägde rum efter anbudstidens utgång och efter att Familjebostäder tagit del av anbuderna, men före såväl skrivelserna den 13 och den 16 juni 2008 som anbudsgivarnas ingivande av den "nya" tabellen. Av Ove Anderssons tjänsteanteckningar fram går att det förekommit olika diskussioner med de olika anbudsgivarna. Det kan inte uteslutas att de olika anbudsgivarna erhållit olika information vid telefonkontakterna. Det kan

heller inte uteslutas att Familjebostäder anpassat skrivelserna den 13 och den 16 juni 2008 samt den "nya" tabellen efter information som framkommit vid telefonkontaktarna. Vidare kan det inte uteslutas att Familjebostäder anpassat utvärderingskalkylen efter att ha tagit del av anbuden eller anbudsgivarnas "nya" tabeller. Det är uppenbart att detta inte är förenligt med LOU:s krav på likabehandling, icke-diskriminering och öppenhet. Enligt vad Familjebostäder nu anför har poängsättningen beträffande utvärderingskriteriet *Pris* skett på så sätt att det anbud som bedömts bäst uppfylla utvärderingskriteriet erhållit 40 poäng och övriga anbud erhållit poäng för utifrån deras förhållande till det anbudet. Beträffande utvärderingskriteriet *Kvalitet, Kostnadseffektivitet och Service* har emellertid poängsättningen skett "utifrån den referenstagning som är gjord". Familjebostäder förklarar det förhållande att All Remove erhållit 56 poäng och inte 60 poäng vid referenstagningen med att All Remove inte erhållit full poäng vid referenstagningen. Denna tillämpning av utvärderingskriterierna innebär emellertid att den i förfrågningsunderlaget angivna viktningen frångåtts, vilket strider mot LOU.

Skada

Familjebostäder har brutit mot de grundläggande principerna i 1 kap. 9 § LOU och 15 kap. 12 § LOU. All Removes anbud erhöll högst poäng av alla anbud avseende utvärderingskriteriet *Kvalitet, Kostnadseffektivitet och Service*, men borde rätteligen ha erhållit 60 poäng avseende utvärderingskriteriet. All Remove har vidare lämnat konkurrenskraftiga priser men otydligheterna i förfrågningsunderlaget och Familjebostäders agerande har inneburit att All Remove inte kunnat lämna anbud med tillräcklig insikt om vad som skulle komma att tillmätas betydelse vid utvärderingen. All Remove skulle ha utformat sitt anbud på ett annat sätt om bolaget haft sådan insikt. All Remove har vidare särbehandlats i upphandlingen genom att begäran om "förttydligande" uppenbart upprättats efter Familjebostäders kontakter

med All Remove. Allt detta har inneburit att All Remove lidit eller kan komma att lida skada till följd av Familjebostäders brott mot 1 kap. 9 § och 15 kap. 12 § LOU. Skäl för åtgärder enligt 16 kap. 2 § LOU före ligger således. Bristerna är hänförliga till bl.a. förfrågningsunderlagets utformning, varför upphandlingen skall göras om.

Familjebostäder bestrider bifall till ansökan och anför bl.a. följande. I förfrågningsunderlaget har prisuppgifter begärts för klottersanering av skyddade respektive icke-skyddade ytor, såväl utomhus som inomhus, till fasta å-priser och löpande pris per timme. Därutöver har kostnadsuppgifter begärts för material och underentreprenörer i förekommande fall, samt kostnad för klotterskydd och affischborttagning. Dessa tjänster antas utgöra grund för den huvudsakliga avropsvolymen under avtalsperioden. Vid utvärderingen av inkomna anbud framkom att delar i anbudsunderlaget kan ha varit otydligt formulerade. Vid beställningar av ordinarie klottersanering under avtalsperioden avses huvudsakligen de fasta å-priserna per sanerad kvadratmeter tillämpas. När särskilda omständigheter föreligger och fasta enhetspriser inte är tillämpliga, avses saneringsarbeten debiterade enligt löpande räkning och avtalad timkostnad tillämpas. Vid sådana arbeten skall materialkostnader och kostnader för ev. underentreprenörer särredovisas. De administrativa merkostnaderna skall anges som procentuellt påslag på redovisade självkostnader. Med strävan att beakta samtliga begärda prisuppgifter med antagna inbördes proportioner har fyra delsummor för saneringskostnader beräknats i utvärderingskalkylen. Delsummorna är kostnader för klottersaneringsarbeten på skyddad yta utomhus, på skyddad yta inomhus, på icke-skyddad yta utomhus samt på icke-skyddad yta inomhus. Därtill kommer kostnader för affischborttagning som ingår i den första delsumman. I detalj har delsummorna beräknats enligt följande:

I summan för klottersaneringsarbeten på skyddad yta utomhus ingår 50 st. beställningar av sanering av 1 m² klotterskyddad yta till fast pris, 30 st. beställningar av sanering av 3 m² klotterskyddad yta till fast pris, 5 st. beställningar av sanering av 15 m² klotterskyddad yta till fast pris, procentpåslag för 2 000 kr i materialkostnader och 5 000 kr i kostnader för underentreprenörer, kostnad för 20 timmars arbete på löpande räkning under kontorstid vardagar, kostnad för 5 timmars arbete på löpande räkning under kvällstid vardagar, kostnad för 1 timmes arbete på löpande räkning under helgdagar, kostnad för att klotterskydda ytor <20 m² vid flera beställningar – sammanlagt 50 m² – kostnad för att klotterskydda ytor >20 m² – sammanlagt 50 m² – samt kostnad för 10 m² affischborttagning. Delsumma enligt anbud och förtydligande av anbud från All Remove Sweden blir 49 845 kr.

I summan för klottersaneringsarbeten på skyddad yta inomhus ingår 20 st. beställningar av sanering av 1 m² klotterskyddad yta till fast pris, 10 st. beställningar av sanering av 3 m² klotterskyddad yta till fast pris, 1 st. beställning av sanering av 15 m² klotterskyddad yta till fast pris, procentpåslag för 2 000 kr i materialkostnader och 2 000 kr i kostnader för underentreprenörer, kostnad för 10 timmars arbete på löpande räkning under kontorstid vardagar, kostnad för 5 timmars arbete på löpande räkning under kvällstid vardagar, kostnad för att klotterskydda ytor <20 m² vid flera beställningar – sammanlagt 20 m² – kostnad för att klotterskydda ytor >20 m² – sammanlagt 25 m². Delsumma enligt anbud och förtydligande av anbud från All Remove Sweden blir 21 686kr.

I summan för klottersaneringsarbeten på icke-skyddad yta utomhus ingår 50 st. beställningar av sanering av 1 m² yta till fast pris, 30 st. beställningar av sanering av 3 m² yta till fast pris, 5 st. beställningar av sanering av 15 m² yta till fast pris, procentpåslag för 2 000 kr i materialkostnader och 5 000 kr i kostnader för underentreprenörer, kostnad för 20 timmars arbete på löpan-

de räkning under kontorstid vardagar, kostnad för 5 timmars arbete på löpande räkning under kvällstid vardagar, kostnad för 1 timmes arbete på löpande räkning under helgdagar, kostnad för att klotterskydda ytor <20 m² vid flera beställningar – sammanlagt 50 m² – kostnad för att klotterskydda ytor >20 m² – sammanlagt 50 m². Delsumma enligt anbud och förtydligande av anbud från All Remove Sweden blir 64 745 kr.

I summan för klottersaneringsarbeten icke-skyddad yta inomhus ingår 20 st. beställningar av sanering av 1 m² klotterskyddad yta till fast pris, 10 st. beställningar av sanering av 3 m² klotterskyddad yta till fast pris, 1 st. beställning av sanering av 15 m² klotterskyddad yta till fast pris, procentpåslag för 2 000 kr i materialkostnader och 2 000 kr i kostnader för underentreprenör, kostnad för 10 timmars arbete på löpande räkning under kontorstid vardagar, kostnad för 5 timmars arbete på löpande räkning under kvällstid vardagar, kostnad för att klotterskydda ytor < 20 m² vid flera beställningar – sammanlagt 20 m² – kostnad för att klotterskydda ytor > 20 m² – sammanlagt 25 m². Delsumma enligt anbud och förtydligande av anbud från All Remove Sweden blir 27 518 kr.

Den totala summan för All Remove Sweden blir 163 794 kr.

Efterfrågade uppgifter i anbud samt förtydligande av anbud, avseende urvalskriteriet pris har enligt redovisningen beaktats i utvärderingskalkylen. Samtliga utvärderade anbud har bedömts på ett likvärdigt sätt utan ovidkommande hänsyn.

Av AFD.61 i förfrågningsunderlaget och av anbudsformuläret sida 2 följer att ersättning för utförda arbeten skall utgå enligt lämnade à-priser eller timpriser och att à-priset omfattar alla de med arbetet förknippade kostnaderna. Vidare framgår att ersättning för ändringar och tilläggsarbeten endast

utgår efter skriftlig beskrivning. All Remove anför med hänvisning till att det är ett vanligt sätt att prissätta klottersaneringstjänster i branschen att bolaget prissatt sitt anbud med ett timpris och ett pris för materielkostnad. Det framgår klart av förfrågningsunderlaget att tjänsten inte skulle prissättas på det sättet i nu aktuell upphandling.

Vid anbudsprövningen kunde konstateras att det inte i samtliga anbud gick att klart utläsa vilken prissättning som skulle gälla vid sanering av ytor över 1 kvm. För att få klarhet i hur det förhöll sig kontaktade Familjebostäder samtliga anbudsgivare i denna fråga. Att det skulle strida mot LOU att kontakta anbudsgivare för att klargöra innehållet i lämnade anbud bestrids. Vid kontakten med sökanden framkom att bolaget lämnat sina priser på ett sätt som inte stod i överensstämmelse med förfrågningsunderlaget. Kontakterna med anbudsgivarna följdes upp med en skrivelse som skickades till samtliga anbudsgivare. Genom skrivelsen bereddes anbudsgivarna tillfälle att förtydliga sina å-priser per kvm. Familjebostäder har inte genom sin skrivelse om förtydligande av priser förändrat förfrågningsunderlaget utan endast till undvikande av eventuella missförstånd vid framtida avrop byggt på tabellen i anbudsformuläret med typexempel på ytor över 1 kvm (3 kvm och 15 kvm).

Samtliga av anbudsgivarna lämnade priser har utvärderats utifrån de antaganden som Familjebostäder redogjort för ovan och som bygger på Familjebostäders bedömning av kommande avrop. Särskild vikt har inte lagts vid posterna "Kr/tim Kontorstid" och "Sanering 3 kvm k-skyddad yta ute" utan dessa poster har endast angivits som prisexempel i tilldelningsbeslutet.

När det gäller utvärderingen av pris har anbudet med lägst pris erhållit 40 p. Övriga priser har poängsatts utifrån hur de procentuellt förhållit sig till det lägsta. I enlighet med anbudsformuläret, sidan 5, har anbudsgivarna lämnat

referenser från tre liknande uppdrag. Utvärderingskriteriet *Kvalitet, Kostnadseffektivitet och Service* har poängsatts utifrån den referenstagning som är gjord. Att sökanden fick 56 poäng och inte 60 beror inte på som sökanden gör gällande att Familjebostäder frångått den i förfrågningsunderlagets angivna viktningen utan på att sökanden inte erhållit full poäng vid referenstagningen.

Länsrätten har den 4 juli 2008 förordnat att upphandlingen tills vidare inte får avslutas.

DOMSKÄL

Tillämpliga bestämmelser

Enligt 1 kap. 9 § LOU skall upphandlande myndigheter behandla leverantörer på ett likvärdigt och icke-diskriminerande sätt samt genomföra upphandlingar på ett öppet sätt. Vid upphandlingar skall vidare principerna om ömsesidigt erkännande och proportionalitet iakttas.

I 15 kap. 12 § andra stycket samma lag anges följande. Myndigheten får begära att en ansökan eller ett anbud förtydligas eller kompletteras om det kan ske utan risk för särbehandling eller konkurrensbegränsning.

I 15 kap. 16 § tredje stycket samma lag anges bl.a. följande. Den upphandlande myndigheten skall antingen ange hur de olika kriterierna som avses i 12 kap. 1 § andra stycket viktas vid bedömningen av vilket anbud som är det ekonomiskt mest fördelaktiga eller ange kriterierna i fallande prioritetsordning.

I 16 kap. 2 § samma lag föreskrivs följande. Om den upphandlande myndigheten har brutit mot de grundläggande principerna i 1 kap. 9 § eller någon annan bestämmelse i denna lag och detta har medfört att leverantören lidit eller kan komma att lida skada, skall rätten besluta att upphandlingen skall göras om eller att den får avslutas först sedan rättelse gjorts.

Rätten får omedelbart besluta att upphandlingen inte får avslutas innan något annat har beslutats. Rätten får dock låta bli att fatta ett sådant interimistiskt beslut, om den skada eller olägenhet som åtgärden skulle medföra kan bedömas vara större än skadan för leverantören.

Utredningen i målet

I förfrågningsunderlaget är följande angivet under AFB.52.

Det anbud som är det ekonomiskt mest fördelaktiga med hänsyn till samtliga omständigheter rangordnas enligt nedan:

1. Kvalitet, Kostnadseffektivitet och Service	60 %
2. Pris	40 %

Med kvalitet, kostnadseffektivitet och servis avses:

- Att anbudsgivaren skall utföra egenkontroller för sitt arbete och ha rutiner för detta. Anbudsgivaren skall redovisa hur kvalitetssäkring och egenkontroller bedrivs.
- Minst tre tidigare likartade och kostnadseffektivt utförda uppdrag inom avtalad leveranstid och med efterfrågad dokumentation.
- Entreprenörens tidigare presterade kvalitetsarbete de senaste tre åren, i förekommande fall även i uppdrag beställda av Familjebostäder.

Med pris avses:

- Lämnade arvoden, à-priser och ev. procentpåslag för materialkostnader och underentreprenörer enligt anbudsformulär.

I förfrågningsunderlaget är följande angivet under AFD.61.

Ersättning för utförda arbeten bestäms efter lämnade à-priser, timpriser.

Särskild ersättning för material och reservdelar som används i uppdrag betalas mot verifierade självkostnader. Entreprenören skall kunna redovisa hur material och tjänster är upphandlade. Rabatter skall tillfalla beställaren.

À-priser skall omfatta alla med arbetet förbundna kostnader för i förfrågningsunderlagets mening färdigt arbete.

Ersättning skall utgå endast när arbetet är beordrat genom skriftlig beställning.

Av anbudsformuläret som ingår i förfrågningsunderlaget framgår att priser inkluderar samtliga kostnader oavsett underlag, som på- och avetablering, kemiska produkter och andra materialkostnader, utrustning, fotografering

och polisanmälan m.m. Vidare framgår att procentpåslag på verifierade självkostnader för material resp. underentreprenörer skall lämnas.

Av anteckning (arbetsmaterial) daterad den 12 juni 2008 och förd av Ove Andersson vid Familjebostäder framgår att 3 anbudsgivare lämnat anbud där kvadratmeterpriset endast omfattar material och att timpris tillkommer på saneringen. 2 anbudsgivare har lämnat anbud där priset endast omfattar en kvadratmeter. 3 anbudsgivare har lämnat anbud där både pris för första kvadratmetern och pris för yta över 1 kvadratmeter lämnats.

I skrivelse Familjebostäder den 13 juni 2008 anges bl.a. följande.

Vid utvärderingen av inkomna anbud avseende upphandling av klottersaneringsarbeten har det framkommit att delar anbudsunderlaget kan ha varit otydligt formulerat. För att kunna nollställa anbuden på ett tillförlitligt sätt vill vi därför mer utförligt beskriva den efterfrågade prissättningsmodellen och samtidigt be om ett förtydligande av ert anbud.

Vid beställningar av ordinarie klottersanering under avtalsperioden avses huvudsakligen de fasta å-priser per sanerad kvadratmeter yta tillämpas. Priserna skall inkludera samtliga kostnader oavsett underlag, som på- och avetablering, kemiska produkter och andra materialkostnader, utrustning, fotografering och polisanmälan m.m.

När särskilda omständigheter föreligger och fasta enhetspriser ej är tillämpliga, avses saneringsarbeten debiterade enligt löpande räkning och avtalad timkostnad tillämpas. Vid sådana arbeten skall materialkostnader och kostnader för ev. underentreprenörer särredovisas. De administrativa merkostnader skall anges som procentuellt påslag på redovisade självkostnader.

Rese- och traktamentskostnader, servicebil, trängselskatt, transporter samt erforderliga hjälpmedel som skyddskläder, personlig skyddsutrustning, verktyg, maskiner och dator eller dylikt skall ingå i timarvodet och fasta å-priser.

I utvärderingskalkylen kommer typexemplen beställning av ordinär sanering av 3 m² respektive 15 m² klotttrad yta att beaktas.

Länsrättens bedömning

LOU ger inte närmare besked hur ett förfrågningsunderlag skall vara utformat. I 1 kap. 9 § meddelas de principer som skall genomsyra all upphandling. Enligt praxis och förarbeten måste ett förfrågningsunderlag vara så tydligt och klart utformat att en leverantör på grundval av detta kan avgöra vad den upphandlande myndigheten tillmäter betydelse vid upphandlingen och att en utvärderingsmodell skall vara så utformad att den är ägnad att leda till ett rättvisande resultat, det vill säga att det anbud som är ekonomiskt mest fördelaktigt antas. De skiftande förhållanden som förekommer i det ekonomiska livet gör att även förfrågningsunderlag och utvärderingsmodeller som inte är optimalt utformade får godtas under förutsättning att de principer som bär upp lagen om offentlig upphandling inte träds för när (se t.ex. RÅ 2002 ref. 50).

Det skall även framhållas att de gemenskapsrättsliga principerna om likabehandling, förutsebarhet och transparens och den EG-rättspraxis som är kopplad därtill, kan tjäna som ledning vid bedömningen av huruvida principerna i 1 kap. 9 § LOU har iakttagit, trots att upphandlingar som genomförs enligt 15 kap. LOU inte omfattas av det EG-direktiv på vilket LOU grundar sig.

EG-domstolen har uttalat följande beträffande principen om likabehandling av anbudsgivare. Tilldelningskriterierna skall vara formulerade, i kontraktshandlingarna eller i meddelandet om upphandling, på ett sådant sätt att alla rimligt informerade och normalt omsorgsfulla anbudsgivare kan tolka kriterierna på samma sätt. (Mål C-19/00, punkten 42).

All Remove anför att Familjebostäder brutit mot principerna i LOU genom att förfrågningsunderlaget i upphandlingen varit otydligt, genom att ha väsentligen förändrat förfrågningsunderlaget, genom att begära och acceptera nya och förändrade prisuppgifter från anbudsgivarna, genom Familjebostäders kontakter med anbudsgivare, genom att den tillämpade utvärderingsmodellen inte framgått av förfrågningsunderlaget samt genom att frånga den vikt för ett utvärderingskriterium som angetts i förfrågningsunderlaget. Familjebostäder anför bl.a. att den förtydligande skrivelsen skickats till samtliga anbudsgivare som därigenom bereddes tillfälle att förtydliga sina anbud. Särskild vikt har inte lagts vid posterna "Kr/tim kontorstid" och "Sanering 3 kvm k-skyddad yta ute". Dessa poster har endast angivits som prisexempel i tilldelningsbeslutet. Vidare gör Familjebostäder en beskrivning av den utvärderingskalkyl som de använt sig av och anför att alla anbudsgivare har utvärderats enligt den beskrivna modellen.

När det först gäller förfrågningsunderlaget där All Remove gör gällande att detta varit otydligt utformat samt att det väsentligen ändrats finner länsrätten följande. Av 15 kap. 12 § andra stycket LOU framgår att den upphandlande myndigheten får begära att ett anbud förtydligas eller kompletteras. Av förfrågningsunderlaget framgår klart och tydligt vad som avses med kvalificeringskriteriet *Pris*. De förtydliganden som Familjebostäder gjorde och de förtydliganden samt kompletteringar som de beredde samtliga anbudsgivare tillfälle att göra innebär inte att helt nya anbud lämnats. Att detta gjorts efter anbudstidens utgång saknar betydelse då det enligt LOU är tillåtet att begära sådana kompletteringar. Det väsentliga i sammanhanget är att anbudsgivare inte särbehandlas och att konkurrensen inte begränsas. Att skrivelsen daterad den 13 juni 2008 tillställts alla anbudsgivare innebär således att alla anbudsgivare givits samma möjlighet att förtydliga och komplettera sina anbud. Familjebostäder har således inte förfarit fel i den delen.

När det sedan gäller utvärderingsmodellen, utvärderingskriterierna samt utvärderingen finner länsrätten följande.

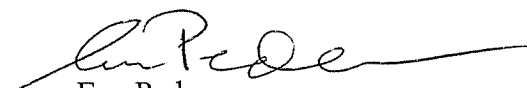
Det framgår klart och tydligt av förfrågningsunderlaget, punkterna AFB.52 och AFD.61, samt av anbudsformuläret vilka kostnader som priserna inkluderar. Det framgår vidare hur varje anbudsgivare skall ange de olika priserna i anbudsformuläret. De förtydliganden som Familjebostäder gjort av förfrågningsunderlaget gick ut på att anbudsgivarna bereddes tillfälle att komplettera anbuden med uppgifter om pris för sanering av 3 respektive 15 m² yta. I det ursprungliga anbudsformuläret skulle pris för sanering av 1 m² samt pris för sanering av yta över 1 m² lämnas. De förtydliganden som Familjebostäder gjorde i skrivelsen den 13 juni 2008 utgör, enligt länsrättens mening, just förtydliganden av den ursprungliga anbudsförfrågan föranledd av att anbudsgivarna inte hade uppfattat prissättningsmodellen på det sätt som avsågs av Familjebostäder. Denna möjlighet till förtydligande har lämnats samtliga anbudsgivare. På så sätt har principen om icke-diskriminering upprätthållits. Det faktum att de olika anbudsgivarna ursprungligen hade tolkat förfrågningsunderlaget, inkl. anbudsformuläret, olika betyder i sig inte att förfrågningsunderlaget i nu aktuellt avseende varit oklart. Familjebostäders begäran om förtydliganden och kompletteringar innebar likväl att prissättningsmodellen nu blev ännu tydligare och att alla rimligt informerade och normalt omsorgsfulla anbudsgivare kunde tolka förfrågningsunderlaget på samma sätt och därmed ange de olika priserna i anbudsformuläret så som Familjebostäder hade avsett. Familjebostäder har således inte förfarit fel i denna del.

I förfrågningsunderlaget har angetts att de utvärderingskriterier som Familjebostäder lägger till grund för bedömningen av det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet är *Kvalitet, Kostnadseffektivitet och Service (60 %)* samt *Pris (40 %)*. Kriterierna har således, i enlighet med de krav som ställs i

LOU, viktats. Familjebostäder har i förfrågningsunderlaget preciserat vad som avses med vardera kriterium. Däremot har Familjebostäder inte angett hur dessa underkriterier skulle viktas i förhållande till varandra. Familjebostäder anför att särskild vikt inte lagts vid posterna "Kr/tim Kontorstid" och "Sanering 3 kvm k-skyddad yta ute" utan att de endast angivits som prisexempel i tilldelningsbeslutet. Den utvärderingskalkyl som Familjebostäder har använt sig av vid utvärderingen av anbuderna beträffande kriteriet *Pris* synes bygga på fiktiva exempel som omfattar de fyra olika saneringsarbetstyperna *klottersaneringsarbeten på skyddad yta utomhus resp. inomhus samt klottersaneringsarbeten på icke-skyddad yta utomhus resp. inomhus*. Denna utvärderingskalkyl redovisades visserligen inte i förfrågningsunderlaget men det väsentliga i sammanhanget är att alla anbud har utvärderats på ett likvärdigt sätt. Det är i målet inte visat att principen om icke-diskriminering, eller någon annan bestämmelse i LOU, har överträtts. Visserligen kan förfrågningsunderlaget sägas brista i klarhet och tydlighet i detta avseende men bristen kan inte anses vara av sådan art eller omfattning att någon bestämmelse i LOU har överträtts.

Sammanfattningsvis finner länsrätten det inte visat att Familjebostäder har handlagt upphandlingen på ett sådant sätt att det strider mot någon av de principer och övriga krav som framgår av LOU och gemenskapsrätten. All Removes ansökan om överprövning av upphandlingen skall därmed avslås. Av detta följer att det interimistiska beslutet skall upphävas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (Dv 3109/1a)

Eva Pedersen

Rådman

Föredragande har varit Maya Abdullah.

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga länsrättens beslut skall skriva till kammarrätten i Stockholm.

Skrivelsen skall dock skickas eller lämnas till länsrätten.

Överklagandet skall ha kommit in till länsrätten **inom tre veckor** från den dag då klaganden fick del av beslutet. Tiden för överklagandet för offentligpart räknas emellertid från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagandet infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande skall kunna tas upp i kammarrätten fordras att prövningstillstånd meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas, anledning förekommer till ändring i det slut var till länsrätten kommit eller det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står länsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande skall innehålla

1. den klagandes namn, personnummer, yrke, postadress och telefonnummer. Dessutom skall adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nå för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till kammarrätten,
2. det beslut som överklagas med uppgift om länsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av länsrättens beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Skrivelsen skall vara undertecknad av klaganden eller hans ombud. Adressen till länsrätten framgår av beslutet. Om klaganden anlitar ombud skall denne sända in fullmakt i original samt uppge sitt namn, adress och telefonnummer.

